

International Journal of Languages' Education and Teaching

Volume 6, Issue 2, June 2018, p. 174-183

Received	Reviewed	Published	Doi Number
09.04.2018	25.04.2018	30.06.2018	10.18298/ijlet.2792

Teaching Proverbs in "Turkish and Turkish Culture" Books Prepared for Bilingual Turkish Children

Filiz METE¹ & Erhan YEŞİLYURT² & Hilal KESKİN³

ABSTRACT

Turks who have to go abroad for various reasons are increasing day by day in Western European countries. The increase in the number of people who have to go has brought many problems in areas such as education, economy and politics. Especially, Turkish children who are born abroad or who go abroad when they are young are confronted with many educational and cultural problems because they only use their mother tongue in their home environment and have to learn a foreign language together with their mother tongue. In order to prevent these problems, Turkish and Turkish Culture books were prepared by the Ministry of National Education in order to be taught to Turkish children abroad. In other words, these books are also very important sources in teaching Turkish culture as well as their mother tongue education. This research is concerned with examining the number and frequency of use of the proverbs in the books. In the research, document analysis method was used as qualitative research methods. The sample of the research consists of Turkish and Turkish Culture (1-3, 4-5, 6-7, 8-10 classes) textbooks, study books and texts in teachers' guidebook. As a result of the examination, the use cases of the proverbs found in the books were determined and the data obtained for each book were shown in individual tables. As a result of the research, some shortcomings related to the usage of the proverbs in the Turkish and Turkish Culture books were pointed out.

Key Words: Turkish teaching, proverb, bilingualism, Turkish and Turkish culture books

İkιδilli Türk Çocukları İçin Hazırlanan "Türkçe ve Türk Kültürü" Kitaplarında Atasözü Öğretimi

ÖZET

Çeşitli sebeplerle yurt dışına gitmek durumunda kalan Türkler, özellikle Batı Avrupa ülkelerinde her geçen gün artmaktadır. Bu artış eğitim, ekonomi, siyaset gibi alanlarda birçok sorunu da beraberinde getirmektedir. Özellikle yurt dışında doğan veya küçük yaşlarda yurt dışına giden Türk çocukları sadece ev ortamlarında ana dillerinin kullanılmasından dolayı ve ana dili ile birlikte yabancı bir dil öğrenmek durumunda kaldıklarından, eğitim ve kültürel açıdan birçok sorunla karşılaşmaktadırlar. Bu sorunların önüne geçebilmek adına 2009 yılında Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yurt dışındaki Türk çocuklarına okutulmak üzere Türkçe ve Türk Kültürü kitapları hazırlanmıştır. Söz konusu bu kitaplar ana dili eğitiminin yanında Türk kültürünün öğretilmesinde de son derece önemli kaynaklardır. Bu araştırma söz konusu kitaplardaki atasözlerinin belirlenerek kullanım sayısı ve sıklığının incelenmesiyle ilgilidir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini Türkçe ve Türk Kültürü (1-3, 4-5, 6-7, 8-10. sınıflar) ders öğretim materyali, çalışma kitapları, öğretmen kılavuz kitapları ve öğretmen kılavuz kitabı içerisindeki dinleme metinleri oluşturmaktadır. İnceleme sonucunda kitaplarda bulunan atasözlerinin kullanım durumları tespit edilmiş, her kitap için elde edilen veriler tek tek tablolar hâlinde gösterilmiştir. Araştırma sonucunda Türkçe ve Türk Kültürü kitaplarındaki atasözlerinin kullanımlarıyla ilgili bazı eksikliklere dikkat çekilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türkçe öğretimi, atasözü, ikidillilik, Türkçe ve Türk kültürü kitapları

¹ Doç. Dr., Hacettepe Üniversitesi, flzmt27@gmail.com

² Dr. Öğr. Üye., Bülent Ecevit Üniversitesi, erhan_yesilyurt@hotmail.com

³ Öğrt., hilalkskn.34@hotmail.com

1. Giriş

Dil, insanlar arasında iletişimi sağlayan en temel araç olarak bilinmektedir. Ergin'e (2012: 4) göre dil; "İnsanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta, kendisine mahsus kanunları olan ve ancak bu kanunlar çerçevesinde gelişen canlı bir varlık, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli anlaşmalar sistemi, seslerden örülmüş içtimaî bir müessesedir." Tüm bunların yanında bir diğer unsur ise dilin "kültür taşıyıcısı ve kültür aktarıcısı" (Korkmaz, 2010: 636) olmasıdır. "Kültür, bir toplumun, tarihi boyunca biriktirdiği dil, din, gelenek, sanat ve hayat tarzı gibi maddi ve manevi değerlerin bütünüdür. Kültürün dil ile güçlü bir ilişkisi vardır ve kültürel varlıklar dil sayesinde aktarılır." (Elbir ve Aka, 2015: 374). Dil sayesinde gelenek ve görenekler, türküler, atasözleri, deyimler gibi kültürel unsurlar nesilden nesile aktarılacak şekilde süregelmiştir. Her ulusun kendi kültürüne ait atasözü ve deyimleri vardır. Atasözü ve deyimler kültürün en iyi yansıtıcıları olmaları münasebetiyle ve kültürel devamlılığın sağlanması için göz ardı edilemeyecek kadar önemlidirler. "Dilin önemli anlatım seçeneklerinden olan atasözleri ve deyimler, toplumun sosyal ve kültürel değerlerini yansıtan kuşaklararası kültür aktarımında çok önemli rol oynayan birbirlerini tamamlayan unsurlardır." (Bulut, 2013: 564). İfadeye zenginlik katan, toplumun sadece duygu, düşünce, inanç ve kültür yapısını değil ortak dil zevkini de yansıtan atasözleri, yüzyılların düşünce ve mantık isteminden geçerek günümüze ulaşmış kısa ve özlü sözlerdir. "Türk dili dâhil birçok dilde hem atasözleri hem deyimler konuşma ve yazı dilinde çok önemli bir yere sahiptir. Bu nedenle Türkçenin eğitimi ve öğretiminin söz konusu olduğu bütün platformlarda atasözü ve deyim öğretiminin kelime öğretimiyle birlikte ve hemen hemen aynı oranda öğretilmesi gerekmektedir." (Atalay, 2015: 192).

Türkçenin eğitim ve öğretiminin olduğu her yerde dilimizde önemli bir yere sahip olan atasözü ve deyimlerin öğretimi sadece Türkçe öğretimi açısından değil Türk kültürünün öğretimi açısından da oldukça gereklidir. Kültürel mirasın göstergesi olan atasözü ve deyimlerin öğretimi özellikle yurt dışında yaşayan Türk çocuklarının Türk kültüründen kopmamaları için son derece önem arz etmektedir. Çünkü yurt dışındaki Türk çocukları farklı yaş seviyelerinde ve çeşitli sebeplerle gittikleri ülkelerde dil öğretimi açısından sıkıntılar yaşamakta hatta anadili olan Türkçeyi unutup buldukları ülkenin dilini anadilleriymiş gibi öğrenebilmektedirler. Bu karışık durum içerisinde kalan Türk çocukları için "ikidilli", söz konusu durum için ise "ikidillilik" kavramları kullanılmaktadır. İkidillilik çeşitli sebepler ve durumlar içerisinde meydana geldiğinden tek bir tanımla ifade edilememektedir. TDK (2005), iki ayrı dile sahip olma veya iki ayrı dili okuyup yazma gücünde ve becerisinde olma şeklinde; Aksan (1998: 26), insanın çeşitli sebeplerle ve değişik şartlar altında birden fazla dili edinmesi, kullanması veya ikinci bir dili anadiline yakın düzeyde öğrenmesi olarak; Özdemir (1988: 85) ise, aynı ülkede çoğunluğun ve azınlığın konuştuğu dillerden birini diğerine tercih etmeden, çocuğun benlik gelişimini anadili süreci içinde tamamlamasına imkân veren bir anlayış, ifadeleriyle ikidilliliği tanımlamışlardır. Tanımlardan da fark edildiği gibi ikidilliliğin çeşitli şekilleri görünmektedir. Ancak yurt içinde görülen ikidillilikle yurt dışında yaşayan Türk vatandaşları üzerinde görülen ikidilliliğin kültürel açıdan çok farklı boyutları vardır. Özellikle yurt dışına küçük yaşta giden ya da orada dünyaya gelen Türk çocukları için ikidillilik büyük bir sorun teşkil etmektedir. Bu durumda olan Türk çocukları Türk kültürünü yeterince tanınamaları, Türkçeyi doğru ve etkili kullanma güçlüğü çekmeleri, buldukları ülkeye uyum sağlama güçlüğü çekmeleri, hem Türkçeye hem de buldukları ülkenin diline yeteri kadar hâkim olamamaları gibi nedenlerden ötürü sorunlar yaşamaktadırlar. Söz konusu bu sorunların yaşanmaması için yurt dışındaki Türk çocuklarının anadili öğretimlerine özel bir hassasiyet göstermek gerekmektedir.

Yurt dışındaki Türk çocuklarının, yukarıda bahsi geçen durumları yaşamamaları için ilk adım MEB tarafından 2009'da atılmıştır. Yurt dışındaki Türk çocuklarına okutulmak üzere anadili Türkçe dersleri için Talim Terbiye Kurulu Başkanlığının 16.11.2009 tarih ve 201 sayılı kararıyla Türkçe ve Türk Kültürü ders kitapları hazırlanmıştır. Hazırlanan bu kitaplar 1-3, 4-5, 6-7 ve 8-10. sınıflar olarak dört grup hâlinde tasarlanmıştır. Her ders kitabının bir de çalışma kitabı bulunmaktadır. Dersin nasıl işlenmesi gerektiğiyle ilgili öğretmenlere yol gösterici olarak öğretmen kılavuz kitabı da hazırlanmıştır. Ayrıca bu ders için hazırlanan öğretim programı kendi içerisinde "Türkçe" ve "Türk Kültürü" olarak ikiye ayrılmış ve iki bölüm için de her sınıfın amaç ve kazanımları ayrı ayrı belirtilmiştir. Programın amacı, giriş bölümünde "Türkçe ve Türk kültürü dersleriyle Türk çocuklarının Türk dilini ve kültürünü tanımaları, benimsemeleri, geliştirmeleri, Atatürk ilke ve inkılapları doğrultusunda millî duygularını pekiştirmeleri ve yaşadıkları ülkeye uyum sağlayarak etkili toplumsal ilişkiler içine girmeleri amaçlanmıştır." (MEB, 2009: 2) şeklinde ifade edilmektedir. Hazırlanan bu kitaplar, yurt dışındaki Türk çocuklarının hem anadili olarak Türkçe hem de Türk kültürünü öğrenmelerinde önemli kaynaklardır. Korkmaz'ın (2010:635) da dediği gibi "Türk kültürünü gelecek nesillere aktarma, iyi bir anadili eğitimi ve bu doğrultudaki kültür aktarımı ile sağlanabilir. Özellikle yurt dışında anadili eğitiminin yürütüldüğü Türkçe ve Türk Kültürü dersleri bu açıdan son derece önemlidir." Bu dersler sayesinde yurt dışındaki Türk çocukları kültürlerinden kopmadan ve içinde yaşadıkları kültürü de etkileyerek toplumsal bir sosyalleşme süreci içerisinde olacaklardır.

Yapılan alan taraması sonucunda Türkçe ve Türk kültürü kitaplarıyla ilgili çeşitli çalışmalara rastlanmıştır (Demir, 2010; Korkmaz, 2010; Çınar ve İnce, 2015; Ekmekçi ve Karadüz, 2015; Çelik ve Gülcü, 2016; Arıcı ve Kırkkılıç, 2017). Söz konusu bu çalışmalar Türkçe ve Türk kültürü kitaplarının kazanımları, söz varlığı, kültür aktarımı, şekilsel özellikleri, kitaplarla ilgili öğretmen görüşleri ve kitaplara yöneltilen eleştirilerle ilgili çalışmalardır. Bahsi geçen çalışmaların içeriğine bakıldığında genelinenin, Türkçe ve Türk kültürü kitaplarının tamamını kapsamadığı sadece kitapların belli bir seviyesinin araştırma konusu edildiği görülmüştür. Bu çalışmanın amacı ise Türkçe ve Türk kültürü kitaplarının tüm seviyelerini (çalışma ve kılavuz kitapları ile dinleme metinleri dâhil) kültürel öğeler olan atasözleri açısından inceleyip kullanım durumlarını tespit etmektir. Özellikle yurt dışındaki Türk çocuklarının anadili öğretimi için yazılmış ve Türk kültürü öğretiminin bir parçası olan bu kitapların içerisinde atasözlerinin kullanılması Türk kültürünün öğretilmesi açısından oldukça önemlidir.

2. Yöntem

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Araştırmanın örneklemini Talim Terbiye Kurulu Başkanlığının 16.11.2009 tarih ve 201 sayılı kararıyla Millî Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan Türkçe ve Türk Kültürü (1-10. Sınıflar) Ders Öğretim Materyali, Çalışma Kitabı ve Öğretmen Kılavuz kitabı oluşturmaktadır. Çalışmada Türkçe ve Türk kültürü ders, çalışma ve öğretmen kılavuz kitaplarının tamamında kullanılan atasözleri tek tek tespit edilmiştir. Ayrıca öğretmen kılavuz kitabında her seviye için özel olarak kullanılan dinleme metinlerindeki atasözleri de incelenmiş ve dinleme/izleme becerisi açısından değerlendirilmiştir. Her kitap için ayrı tablo oluşturularak hangi kitapta kaç adet atasözünün kullanıldığı, bu atasözlerinin hangi sayfalarda kullanıldığı ve aynı sayfa içerisinde kaç kez tekrar edildiği parantez içinde belirtilerek gösterilmiştir. Tablolarda gösterilen atasözleri alfabetik sıraya göre listelenmiştir.

3. Bulgular Ve Yorumlar

Bu bölümde yurt dışında ikidilli Türk çocuklarına okutulan Türkçe ve Türk Kültürü setinin (1-10. sınıflar) ders öğretim materyalleri ve çalışma kitaplarındaki metinlerle öğretmen kılavuz kitabındaki metinlerde bulunan atasözlerinin tespiti yapılmıştır. Aşağıda 1-3. sınıflar, 4-5. sınıflar, 6-7. sınıflar ve 8-10. sınıflar şeklinde gruplandırılan Türkçe ve Türk Kültürü setinin her grubundaki ders öğretim materyali, çalışma kitabı, öğretmen kılavuz kitabı ve öğretmen kılavuz kitabında bulunan dinleme metinlerinde kullanılan atasözleri tablolar hâlinde gösterilmiştir.

Tablo 1. Türkçe ve Türk Kültürü 1-3. Sınıflar Ders Öğretim Materyali

Adet	Atasözleri	Sayfa Numarası ve Kullanım Sıklığı
1	Parayı veren düdüğü çalar. (Tablo 5)*	101 (2 defa)**

*Bir diğer kitapta tekrarlanan atasözünün bulunduğu tablo **Atasözünün aynı sayfada tekrarlanma sıklığı

Tablo 1’de, Türkçe ve Türk Kültürü 1-3. Sınıflar Ders Öğretim Materyalinde 2 kez kullanılan 1 atasözü bulunduğu gösterilmektedir. Kitabın 101. sayfada yer alan atasözü iki kez aynı sayfada tekrar edilmiştir. Ayrıca bu kitaptaki atasözünün 6-7. sınıfların çalışma kitabında tekrar kullanıldığı belirlenmiştir.

Türkçe ve Türk Kültürü 1-3. Sınıflar Çalışma Kitabında ise hiç atasözüne rastlanılmamıştır.

Tablo 2. Türkçe ve Türk Kültürü 4-5. Sınıflar Ders Öğretim Materyali

Adet	Atasözleri	Sayfa Numarası ve Kullanım Sıklığı
1	Bir elin nesi var, iki elin sesi var.	112
2	Bir fincan kahvenin kırk yıl hatırı (hakkı) vardır. (Tablo 8-Tablo 5)	100

Tablo 2’de, Türkçe ve Türk Kültürü 4-5. Sınıflar Ders Öğretim Materyali kitabında 2 atasözü bulunduğu gösterilmektedir.

Tablo 3. Türkçe ve Türk Kültürü 4-5. Sınıflar Çalışma Kitabı

Adet	Atasözleri	Sayfa Numarası ve Kullanım Sıklığı
1	Birlikten kuvvet doğar.	100
2	Komşu komşunun külüne muhtaçtır.	115
3	Misafir on kismetle gelir, birini yer dokuzunu bırakır. (Tablo 8)	91
4	Sanat altın bileziktir.	127, 154

Tablo 3’de, Türkçe ve Türk Kültürü 4-5. Sınıflar Çalışma Kitabında 4 atasözü bulunduğu gösterilmektedir. Bu kitaptaki bir atasözü farklı bir sayfada yeniden kullanılmıştır.

Tablo 4. Türkçe ve Türk Kültürü 6-7. Sınıflar Ders Öğretim Materyali

Adet	Atasözleri	Sayfa Numarası ve Kullanım Sıklığı
1	Ana gibi yâr, Bağdat gibi diyar olmaz.	42
2	Yolcu yolunda gerek.	61
3	Fazla mal göz çıkarmaz.	11
4	Tatlı dil yılanı deliğinden çıkarır. (Tablo 5-Tablo 7)	44

Tablo 4'te, Türkçe ve Türk Kültürü 6-7. Sınıflar Ders Öğretim Materyalinde 4 atasözü bulunduğu gösterilmektedir. Ayrıca bu kitaptaki bir atasözünün 6-7. sınıfların çalışma kitabında ve 8-10. sınıfların çalışma kitabında tekrar kullanıldığı belirlenmiştir.

Tablo 5. Türkçe ve Türk Kültürü 6-7. Sınıflar Çalışma Kitabı

Adet	Atasözleri	Sayfa Numarası ve Kullanım Sıklığı
1	Aç tavuk kendini buğday ambarında sanır.	38
2	Ağaç yaş iken eğilir. (Tablo 6)	40
3	Ağlarsa anam ağlar, gerisi yalan ağlar.	40
4	Akıl yaşta değil, baştadır.	208
5	Akılsız başın derdini ayaklar çeker.	45
6	At ölür meydan (nalı) kalır; yiğit ölür şan (namı) kalır.	103
7	At sahibine göre kışner.	40
8	Ava giden avlanır.	39
9	Ayağını yorganına göre uzat. (Tablo 6-Tablo 7)	38
10	Bakarsan bağ olur, bakmazsan dağ olur.	38
11	Balık baştan kokar.	45
12	Bir fincan kahvenin kırk yıl hatırı (hakkı) vardır. (Tablo 2-Tablo 8)	39, 123
13	Bugünün işini yarına bırakma. (Tablo 7)	40
14	Cahile laf anlatmak deveye hendek atlatmaktan zordur.	40
15	Dağ dağa kavuşmaz, insan insana kavuşur. (Tablo 6)	39
16	Dağ ne kadar yüce olsa yol onun üstünden aşar.	38
17	Damlaya damlaya göl olur. (Tablo 7)	39
18	Davulun sesi uzaktan hoş gelir.	38
19	El elden üstündür.	39
20	Erken öten horozun başını keserler.	38
21	Gün doğmadan neler doğar.	38, 39
22	Güneş girmeyen eve doktor girer.	38
23	İşleyen demir pas tutmaz (ışıldar). (Tablo 7-Tablo 8)	6, 38
24	Körle yatan şaşı kalkar.	45
25	Lafla peynir gemisi yürümez.	38
26	Misafir kısmeti ile gelir.	68
27	Ne doğrarsan aşına, o çıkar kaşığına.	38
28	Parayı veren düdüğü çalar. (Tablo 1)	81

29	Sakla samanı gelir zamanı. (Tablo 7)	39
30	Söz gümüşse sükût altındır.	45
31	Taş düştüğü yerde ağırdır (kalır).	38
32	Taş yerinde ağırdır.	39
33	Tatlı dil yılanı deliğinden çıkarır. (Tablo 4-Tablo 7)	38
34	Vakit, nakittir.	38
35	Ya bu deveyi güdersin ya da bu diyardan gidersin.	40
36	Yalancının mumu yatsıya kadar yanar.	38, 45, 46
37	Yorgan gitti kavga bitti.	28

Tablo 5'te, Türkçe ve Türk Kültürü 6-7. Sınıflar Çalışma Kitabında 37 atasözü bulunduğu gösterilmektedir. Kitapta bazı atasözleri farklı sayfalarda yeniden tekrarlanmıştır. Ayrıca bu kitaptaki sekiz atasözünün diğer sınıfların ders ve çalışma kitaplarında tekrar kullanıldığı belirlenmiştir.

Tablo 6. Türkçe ve Türk Kültürü 8-10. Sınıflar Ders Öğretim Materyali

Adet	Atasözleri	Sayfa Numarası ve Kullanım Sıklığı
1	Ağaç yaş iken eğilir. (Tablo 5)	41 (2 defa)
2	Ağılda oğlak doğarsa, ırmakta otu biter.	44
3	Ayağını yorganına göre uzat. (Tablo 5-Tablo 7)	40, 41
4	Beş parmak (parmağın) bir (biri) olmaz.	141
5	Üzüm üzüme baka baka kararır.	41 (2 defa)
6	Dağ dağa kavuşmaz, insan insana kavuşur. (Tablo 5)	40 (2 defa)
7	Esirgenen (sakınan) göze çöp batar.	37
8	Gözden uzak olan gönülden uzak olur.	44
9	Gülü seven dikenine katlanır.	40 (2 defa)
10	Kabahat samur kürk olsa kimse sırtına almaz.	41 (2 defa)
11	Keskin sirke küpüne (kabına) zarar.	40, 41 (2 defa)
12	Kır atın yanında duran ya huyundan ya suyundan.	41
13	Ne ekersen onu biçersin.	41 (2 defa)
14	Sakınılan göze çöp batar.	37
15	Sürüden ayrılan kuzuyu kurt kapar.	40, 41
16	Taşma su ile değirmen dönmez. (Tablo 7)	41 (2 defa)
17	Tay büyürse at dinlenir, oğul büyürse ata dinlenir.	44
18	Umulmadık taş baş yarar.	56

Tablo 6'da, Türkçe ve Türk Kültürü 8-10. Sınıflar Ders Öğretim Materyalinde 18 atasözü bulunduğu gösterilmektedir. Bu kitapta bazı atasözleri farklı sayfalarda yeniden tekrarlanmıştır. Kitapta 40 ve 41. sayfalarda kullanılan atasözleri aynı sayfa içerisinde iki kez tekrar edilmiştir. Ayrıca bu kitaptaki dört atasözünün diğer sınıfların ders ve çalışma kitaplarında tekrar kullanıldığı belirlenmiştir.

Tablo 7. Türkçe ve Türk Kültürü 8-10. Sınıflar Çalışma Kitabı

Adet	Atasözleri	Sayfa Numarası ve Kullanım Sıklığı
1	Arkadaşını söyle, kim olduğunu söyleyeyim.	57
2	Ayağını yorganına göre uzat. (Tablo 5-Tablo 6)	58, 59
3	Bir elin nesi var iki elin sesi.	57
4	Bugünün işini yarına bırakma. (Tablo 5)	58
5	Damlaya damlaya göl olur. (Tablo 5)	59
6	Danışan dağ aşmış, danışmayan yolu şaşmış.	57
7	İşleyen demir, pas tutmaz (ışıldar). (Tablo 5- Tablo 8)	58
8	Kusursuz dost arayan, dostsuz kalır.	58
9	Meyveli ağacı taşlarlar.	59
10	Mum dibine ışık vermez.	59
11	Nerede hareket, orada bereket.	58
12	Rüzgâr eken, fırtına biçer.	58
13	Sabreden derviş muradına ermiş.	58
14	Sakla samanı gelir zamanı. (Tablo 5)	58
15	Taşıma su ile değirmen dönmez. (Tablo 6)	59
16	Tatlı dil yılanı deliğinden çıkarır. (Tablo 4-Tablo 5)	58, 59
17	Uzaktan davulun sesi hoş gelir.	59
18	Yerin kulağı var.	58
19	Yorgan gitti, kavga bitti.	137 (3 defa)

Tablo 7’de, Türkçe ve Türk Kültürü 8-10. Sınıflar Çalışma Kitabında 19 atasözü bulunduğu gösterilmektedir. Bu kitapta 1 atasözü farklı sayfada yeniden tekrarlanmış ve 137. sayfadaki atasözü de aynı sayfa içerisinde üç kez tekrar edilmiştir. Ayrıca bu kitaptaki altı atasözünün diğer sınıfların ders ve çalışma kitaplarında tekrar kullanıldığı belirlenmiştir.

Tablo 8. Türkçe ve Türk Kültürü Öğretmen Kılavuz Kitabı

Adet	Atasözleri	Sayfa Numarası ve Kullanım Sıklığı
1	İstenmeden yenen aş, ya karın ağırtır ya da baş (TDK: “istenmeyen aş, ya karın ağırtır ya baş”)	14
2	Misafir on kismetle gelir, birini yer dokuzunu bırakır (Tablo 3)	53, 56
3	İşleyen demir, pas tutmaz (ışıldar). (Tablo 5-Tablo 7).	81
4	Bir fincan kahvenin kırk yıl hatırı (hakkı) vardır. (Tablo 2- Tablo 5)	91

Tablo 8’de Türkçe ve Türk Kültürü Öğretmen Kılavuz Kitabında 4 atasözünün bulunduğu gösterilmektedir. Taboda yer alan “Misafir on kismetle gelir, birini yer dokuzunu bırakır.” ve “İşleyen demir ışıldar.” atasözleri öğrenci çalışma kitabındaki etkinliklerin nasıl yapılması gerektiğinin anlatımında öğretmen kılavuz kitabında kullanılmıştır. Yani bu atasözleri aslında çalışma kitaplarında yer almaktadır. Öğretmen kılavuz kitabında ise sadece çalışma kitabındaki etkinliğin uygulanışı örnek

olarak gösterilmiştir. Tablodaki “İstenmeden yenen aş, ya karın ağrıtır ya da baş.” atasözü kılavuzda öğrencileri derse isteklendirmek ve güdülemek için öğretmenin yapması gerekenler ifade edilirken kullanılmıştır. Öğretmenlere, öğrencilerin derse istekli olmasının ne kadar önemli olduğunu belirtmek için bu atasözünden faydalanılmıştır. Lakin söz konusu atasözü TDK’nın sözlüğünde “İstenmeyen aş, ya karın ağrıtır ya baş” şeklinde yazılmaktadır. Atasözleri kalıplaşmış ifadeler oldukları için aynı anlamı verse dair bu kalıp ifadelerde sözcük ekleme veya çıkarma işlemi yapmak yanlıştır. Bu durumda kılavuz kitapta kullanılan atasözlerinin TDK sözlükleri dikkate alınmadan yazıldığı düşünülmektedir. Tabloda yer alan “Bir fincan kahvenin kırk yıl hatırı vardır.” atasözü ise Türk kahvesi ile ilgili bir dinleme metninden sonra öğrencilere Türk kültüründe kahvenin ve ikramın önemini vurgulamak için öğretmen tarafından derste kullanılması önerilmiştir.

Ayrıca öğretmen kılavuz kitabının geneline bakıldığında atasözlerinin öğretimiyle ilgili ek bir çalışma örneğine yer verilmediği görülmektedir. Sadece kılavuzun arka kısmında bulunan Türkçe Dersi Öğretim Programının içerisindeki “Atasözleri, deyim ve terimleri kullanarak anlatımlarını zenginleştirir.” kazanımına yönelik “Sakla Samanı Gelir Zamanı” etkinliği bulunmaktadır.

Türkçe ve Türk Kültürü Öğretmen Kılavuz Kitabıyla ilgili bir diğer husus da kılavuz içerisinde yer alan her seviyedeki dinleme metinlerinde hiç atasözü kullanılmamasıdır.

4. Sonuç

İfadeye zenginlik katan, toplumun sadece duygu, düşünce, inanç ve kültür yapısını değil ortak dil zevkini de yansıtan atasözleri, yüzyılların düşünce ve mantık isteminden geçerek günümüze ulaşmış kısa ve özlü kültür unsuru kalıplarıdır. Bir dilin hem anadili olarak hem de yabancı bir dil olarak öğretilmesinde kelime öğretimiyle birlikte kültürel öğelerinin de öğretilmesi son derece önem taşımaktadır. Özellikle de kendi ülkesinden uzakta ikidilli olarak tanımlanan Türk çocuklarının kültürel değerlerini edinmeleri ve dil yetkinliklerini geliştirmeleri adına atasözü ve deyimler son derece önemlidir.

Bu çalışmada yurt dışındaki Türk çocuklarının Türkçeden ve Türk kültürünü öğrenmeleri için hazırlanan Türkçe ve Türk Kültürü kitaplarındaki atasözlerinin kullanım durumu tespit edilmiştir. Bulguların tamamına baktığımızda kitaplarda atasözü kullanımıyla ilgili şu sonuçlar ortaya çıkmaktadır: Türkçe ve Türk Kültürü 1-10. Sınıflar Ders Öğretim Materyali birinci kitabında 1 atasözü; ikinci kitabında 2 atasözü; üçüncü kitabında 4 atasözü; dördüncü kitabında ise 18 atasözü bulunmaktadır. Kitaplar seviye bakımından incelendiğinde atasözlerinin bir üst sınıfa geçildikçe artması doğru bir uygulamadır. Ancak kullanılan atasözlerinin özellikle 1, 2 ve 3. kitaptaki kullanım sayısına bakıldığında yeterli olamayacağı söylenebilir. Türkçe ve Türk Kültürü 1-10. sınıflar çalışma kitaplarına sırasıyla bakıldığında da birinci kitapta atasözü geçmediği; ikinci kitapta 4 atasözü; üçüncü kitapta 37 atasözü; dördüncü kitapta ise 19 atasözü bulunduğu belirlenmiştir. Üçüncü seviye (6-7. sınıflar) çalışma kitaptaki atasözlerinin dördüncü seviyedeki (8-10. sınıflar) çalışma kitabında bulunandan çok daha fazla olması dikkat çekmektedir. Türkçe ve Türk Kültürü öğretmen kılavuz kitabında 4 atasözü tespit edilmiş fakat bu atasözlerinden sadece iki tanesinin öğretmenlere özel olarak kılavuzda yer aldığı belirlenmiş diğer iki atasözünün ise çalışma kitabı etkinlerindeki örnekler olduğu görülmüştür. Ayrıca öğretmen kılavuz kitabının içerisinde yer alan (1-10. Sınıflar) dinleme metinlerinin hiçbirinde atasözü kullanılmaması da büyük bir eksiklik olarak görülmektedir. Oysa en azından üçüncü seviye (6-7. sınıflar) ve dördüncü seviyedeki (8-10. sınıflar) dinleme metinlerinde

atasözlerinin kullanılmış olması hem programın kazanımları açısından hem de öğrencilerin kültürel değerler olan atasözlerini dinleyerek algılayabilme ve anlayabilmeleri becerileri açısından önemli bir ayrıntıdır. Dinleme metinlerinde bu ayrıntıya dikkat edilmemesi dinleme/izleme becerisi açısından bir eksiklik olarak görülmektedir. Böylece bazı kitaplarda tekrarlanan atasözleri ile birlikte bütün sette kullanılan atasözünü sayısı toplam 89 adettir. Ancak 89 atasözünden sadece 5 tanesi üç kitapta, 9 tanesi iki kitapta tekrarlanarak kullanılmıştır. Bu durumda 89 atasözünden 67 (%75,28) tanesinin 1. sınıftan 10. sınıfa kadar sadece birer defa kitaplarda yer almasının ikidilli çocukların Türkçe ve Türk Kültürü öğrenimi sürecinde yeterli etkiyi yaratamayacağı söylenebilir.

Sonuç olarak incelenen kitaplarda atasözlerinin kullanım sıklığına dikkat edilmediği görülmektedir. Hazırlanan öğretmen kılavuz kitaplarında kültürün en önemli öğretim unsurlarından olan atasözlerinin öğretimi üzerinde özenle durulmadığı fark edilmiştir. Ayrıca öğretmen kılavuz kitabının içerisindeki dinleme metinlerinde ise atasözlerine hiç yer verilmemesi dikkat çeken önemli bir eksikliklerdir.

Araştırmanın sonuçlarından hareketle, yurt dışında yaşayan Türk çocuklarının Türk kültürünü öğrenmelerinde kaynak olarak kullanılan bu kitaplarda ve bu alanla ilgili yeni hazırlanacak kitaplarda atasözlerinin kullanımıyla ilgili şu önerilerde bulunmaktadır:

1. Türk kültürünün öğretiminde önemli bir unsur olan atasözlerinin kitaplardaki dağılımı sınıf seviyelerine göre aşamalı bir şekilde düzenlenmelidir.
2. Öğretimde sarmallık ilkesi göz önünde bulundurularak aynı kitap içerisinde ve farklı sınıf seviyelerindeki kitaplarda atasözleri sistemli bir şekilde tekrar edilerek öğretimde pekiştirme yapılmalıdır.
3. Türk kültürünü en iyi şekilde öğretebilmek için Türk kültürünün farklı yönlerini yansıtan atasözlerinin kullanılmasına özen gösterilmelidir. Böylece hem Türkçenin hem de Türk kültürünün zenginliği ortaya konulmalıdır.
4. Öğrencilerin, Türkçe ve Türk kültürünü dinleme/izleme becerilerini geliştirerek öğrenebilmeleri için derslerde kullanılan dinleme metinlerinde atasözlerinin kullanılmasına özen gösterilmelidir.
5. Öğretmen kılavuz kitaplarında atasözlerinin öğretimiyle ilgili ek çalışma örneklerine yer verilmelidir.
6. Kitaplarda kullanılan atasözlerinin TDK'nın "Atasözü ve Deyimler Sözlüğü" dikkate alınarak yazılmasına özen gösterilmelidir.

Kaynakça

- Arıcı, B., Kırkılıç, H. A. (2017). Yurt Dışında Görev Yapan Türkçe ve Türk Kültürü Öğretmenlerinin Türkçe ve Türk Kültürü Derslerine İlişkin Görüşleri. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(41), 480-500.
- Aksan, D. (1998). *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim*, Ankara: TDK Yayınları.
- Atalay, T. D. (2015). Türkçe'nin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Safaha'tan Hareketle Atasözü Öğretimi. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, II, 191-206.
- Bulut, M. (2013). Türkçe Eğitimi ve Öğretiminde Dil ve Kültür Aktarımı Aracı Olarak Atasözleri ve Deyimlerin Önemi. *Turkish Studies*, 8(13), 559-575.
- Çelik, Y., Gülcü, İ. (2016). Yurtdışında Kullanılan Türkçe ve Türk Kültürü Ders Kitaplarına Yönelik Öğretmen Görüşleri. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 287-296.
- Çınar, İ., İnce, B. (2015). Türkçe ve Türk Kültürü Ders Kitaplarındaki Söz Varlığına Derlem Temelli Bir Bakış. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 3(1), 198-209.
- Demir, T. (2010). Yurt Dışındaki Türk Çocukları İçin Türkçe ve Türk Kültürü Dersi Öğretim Programı Kapsamındaki Türkçe Dersi Kazanımlarının Değerlendirilmesi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(3), 913-937.
- Ekmekçi, V., Karadüz, A. (2015). Yurt Dışında Yaşayan İki Dilli Çocuklar İçin Hazırlanan Türkçe ve Türk Kültürü Dersi Kitabına Eleştirel Bir Bakış. *Turkish Studies*, 10(15), 361-378.
- Elbir, B., Aka, F. N. (2015). Yabancılara Türkçe Öğretiminde Kültür Aktarımına Yönelik Yapılan Çalışmaların Değerlendirilmesi. *Turkish Studies*, 10 (12), 371-386.
- Ergin, M. (2012). *Türk Dil Bilgisi*, Bayrak Yayınevi, İstanbul.
- Korkmaz, B. (2010). *Türkçe ve Türk Kültürü Dersleri İçin Uzaktaki Yakınlarımız Projesi Kapsamında Hazırlanan Öğretim Materyallerinin (6-7. Sınıflar) Türkçe Öğretimi ve Kültür Aktarımı Çerçevesinde Değerlendirilmesi*. III. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu Bildiriler Kitabı, 635- 644, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.
- MEB. (2009). Yurt Dışındaki Türk Çocukları İçin Türkçe ve Türk Kültürü Dersi Öğretim Programı (1-10. Sınıflar). Ankara
- MEB. (2010). *Türkçe ve Türk Kültürü Dersi Ders Öğretim Materyali* (1-10. Sınıflar). Ankara.
- MEB. (2010). *Türkçe ve Türk Kültürü Dersi Çalışma Kitabı* (1-10. Sınıflar). Ankara.
- MEB. (2010). *Türkçe ve Türk Kültürü Öğretmen Kılavuz Kitabı*. Ankara.
- Özdemir, Ç. (1988). Federal Almanya'daki Türk Çocuklarında İkidillilik ve Türkçe Öğretimi, *TÖMER. AÜ. Dünyada Türkçe Öğretimi*, Sayı: I (Mart).
- TDK, Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü, [Online: <http://tdk.gov.tr/>] 01.12.2017 tarihinde erişildi.
- Türkçe Sözlük. (2005). TDK Yayınları (10. Baskı), Ankara.
- Yıldırım, A., Şimşek H. (2005). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (Genişletilmiş 5. Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara.